Dan Alexandru GUNĂ

Principii şi metode de rezolvare diplomatică *a* diferendelor internaţionale

COLECŢIA
DEZVOLTARE SOCIALĂ

EDITURA LUMEN
în elita editurilor româneşti

Dan Alexandru GUNĂ

PRINCIPII ŞI METODE DE REZOLVARE DIPLOMATICĂ A DIFERENDELOR INTERNAȚIONALE

Lumen
2015

PRINCIPII ŞI METODE DE REZOLVARE DIPLOMATICĂ A DIFERENDELOR INTERNAŢIONALE
Dan Alexandru GUNĂ

Copyright Editura Lumen, 2015
Iaşi, Ţepeş Vodă, nr.2

Editura Lumen este acreditată CNCS

edituralumen@gmail.com
prlumen@gmail.com

www.edituralumen.ro
www.librariavirtuala.com

Redactor: Roxana Demetra STRATULAT
Design copertă: Roxana Demetra STRATULAT

Reproducerea oricărei părţi din prezentul volum prin fotocopiere, scanare, multiplicare neautorizată, indiferent de mediul de transmitere, este interzisă.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
GUNĂ, DAN
Principii şi metode de rezolvare diplomatică a diferendelor internaţionale / Dan Gună. - Iaşi : Lumen, 2015
ISBN 978-973-166-400-2

341.7(100)
32.01(100)

Dan Alexandru GUNĂ

Principii şi metode de rezolvare diplomatică a diferendelor internaţionale

Lumen
2015

Pagină lăsată
goală intenţionat

Cuprins

Introducere 7
Capitolul 1. Soluționarea pașnică a diferendelor internaționale, principiu fundamental al dreptului internațional contemporan 9
1.1. Precizări terminologice 9
1.1.2. Importanța distincției dintre diferend politic și diferend juridic respectiv diferend internațional și diferend intern 13
1.2. Prevenirea diferendelor internaționale 23
1.3. Conținutul juridic al principiului soluționării pe cale pașnică a diferendelor 42
1.3.1. Obligațiile ce revin statelor și celorlalte subiecte de drept internațional în baza principiului 42
1.4. Dreptul alegerii mijloacelor de soluționare pe cale pașnică 73
Capitolul 2. Noile provocări în negocierile contemporane pentru soluționarea diferendelor internaționale 95
2.1. Negocierile internaționale și transformările lumii contemporane 95
2.2. Reflectarea în tratatele internaționale a metodei negocierilor 103
2.3. Participanții la negocierile internaționale 112
2.4. Factorii care influențează negocierile internaționale. 121
2.5. Desfășurarea procesului de negociere 140
2.6. Importanța negocierii ca metoda de rezolvarea a diferendelor 176
Capitolul 3. Rolul terțului în rezolvarea diferendelor internaționale 199
3.1. Cine sunt terții intervenienți 199
3.2. Analiza metodelor de intervenție a terțului 220
Capitolul 4. Concluzii 307
Bibliografie 317

**Extras din volumul: Gună, D. A. (2015).
Principii și metode de rezolvare diplomatică a diferendelor internaționale.
Iași, România: Lumen.**

Pagină lăsată
goală intenţionat

Extras din volumul: Gună, D. A. (2015).
Principii şi metode de rezolvare diplomatică a diferendelor internaţionale.
Iaşi, România: Lumen.

Introducere

Rezolvarea diferendelor internaţionale prin mijloace politico-diplomatice reprezintă o problemă de actualitate a zilelelor noastre deşi, unele metode aparţin unei cutume mai îndelungate. Realitatea internaţională contemporană ne demonstrează prin numărul crescut de diferende inter-statale dar mai ales intra-statale că rezolvarea paşnică a diferendelor este încă un deziderat pentru comunitatea internaţională. Asistăm la o creştere importantă a conflictelor interne, de multe ori motivate etnic sau relegios, fapt ce ridică noi provocări cu privire la intervenţia eficientă a comunităţii internaţionale pusă în faţa unor probleme complexe cu privire la respectarea unor valori fundamentale precum pacea şi securitatea internaţională, protecţia drepturilor omului, integritatatea teritorială. Conflictele din Siria, Libia, Ucraina exemplifică din păcate aceste realităţi internaţionale. De asemenea, statele se confruntă cu probleme dificile ridicate de exploatarea unor resurse transfrontiere şi în acelaşi timp necesitatea ocrotirii mediului, amplificate şi de criza economică încă actuală. Metodele diplomatice de soluţionare a diferendelor trebuie să răspundă acestor provocări ale realităţilor contemporane şi în perspectivă, statele trebuie să-şi adapteze arsenalul diplomatic la diferende şi pericole noi, de o complexitate crescută cum sunt de exemplu, cele de mediu, nucleare.

În acest context lucrarea noastră doreşte să relifeze utilitatea metodelor diplomatice dar şi să surprindă abordarea statelor în acest domeniu atât din punct de vedere convenţional dar şi practic. În demersul nostru am considerat util să prezentăm semnificaţiile principiului soluţionării

Extras din volumul: Gună, D. A. (2015).
Principii şi metode de rezolvare diplomatică a diferendelor internaţionale.
Iaşi, România: Lumen.

paşnice a diferendelor internaţionale, accentuând obligaţiile care decurg din acesta. Interpretarea corectă a conţinutului juridic al principiului ne conduce la concluzia de actualitate conform căreia statele au obligaţia rezolvării paşnice nu numai a diferendelor interstatale dar şi a celor interne.

În decursul studiului am urmărit cercetarea fiecărei metode politico-diplomatice atât din punct de vedere al reglementării internaţionale dar şi a practicii în domeniu, fără a urmări un anumit tip de diferend. Am încercat surprinderea avantajelor dar şi dezavantajelor acestor metode precum şi factorii care influenţează derularea acestora. Un alt aspect al cercetării noastre a vizat stabilirea sferei participanţilor la aceste proceduri dar şi în sistemele instituţionalizate specializate de soluţionare cum sunt cele din cadrul organizaţiilor economice. Cu toate că subiecţii clasici ai dreptului internaţional, statele şi organizaţiile internaţionale interguvernamentale sunt actorii principali ai acestor metode nu se poate nega şi implicarea altor participanţi precum: ONG-urile, personalităţile internaţionale, companiile private.

Extras din volumul: Gună, D. A. (2015).
Principii şi metode de rezolvare diplomatică a diferendelor internaţionale.
Iaşi, România: Lumen.

Capitolul 1.
Soluţionarea paşnică a diferendelor internaţionale, principiu fundamental al dreptului internaţional contemporan

1.1. Precizări terminologice

1.1.1. Termeni utilizaţi în doctrină, practica convenţională şi jurisprudenţială

În practica convenţională ca şi în doctrină se foloseşte, în principiu, o terminologie variată („situaţie", „fricţiune", „neînţelegere", „controversă", „dezacord"), spre a desemna o anumită problemă litigioasă dintre state, şi terminologia de: „diferend", „dispută", „conflict", „criză" etc., spre a marca stările de un grad de pericol sporit care pun în primejdie pacea şi securitatea popoarelor.[1] Dintre aceşti termeni, noţiunea de diferend are o accepţiune mai largă, înglobându-i pe ceilalţi.

În doctrină diferendul internaţional a fost definit ca „desemnând o neînţelegere, dezacord sau litigiu între două sau mai multe state, cu privire la un drept, pretenţie sau interes".[2]

Considerăm că pentru definirea noţiunii de „diferend internaţional" sunt esenţiale următoarele elemente:

---

[1] Dumitra Popescu, Traian Chebeleu, (coordonatori), *Soluţionarea paşnică a diferendelor internaţionale,* Editura Academiei, Bucureşti, 1983, p.18; Raluca Miga-Beşteliu, *Drept internaţional public. Introducere în dreptul internaţional public*, Ed.a III-a, Editura All Beck, 2003, Bucureşti, p.332.

[2] Dumitra. Popescu, Adrian Năstase, Florin Coman, *Drept internaţional public*, Casa de Editură şi Presă„ Şansa SRL", Bucureşti, 1994, p.292.

Extras din volumul: Gună, D. A. (2015).
Principii şi metode de rezolvare diplomatică a diferendelor internaţionale.
Iaşi, România: Lumen.

- subiecţii specifici raporturilor de drept internaţional public: statele, organizaţiile internaţionale interguvernamentale, mişcările de eliberare naţională;

- neînţelegerile trebuie să privească drepturi, pretenţii întemeiate pe normele dreptului internaţional public;

- pretenţiile trebuie să fie bine definite, contrarii;

Carta O.N.U foloseşte în mai multe articole doi termeni distincţi şi anume „diferend" şi „situaţie". Această terminologie este folosită în art.1.1, art.11.3, art.12.1, art.34, art.35.1 etc. Din analiza art. 34 reiese că termenul de „situaţie" are o sferă mai largă incluzând orice divergenţe care ar putea duce la fricţiuni internaţionale sau ar putea da naştere unui diferend. Distincţia dintre cei doi termeni porneşte de la gravitatea stării conflictuale diferendul presupunând afirmarea certă, clară a unor pretenţii opuse, pe când situaţia conţine unele elemente contradictorii care s-ar putea transforma în diferend. Această abordare o regăsim şi în alte documente O.N.U cum este spre exemplu Rezoluţia Adunării Generale 43/51/1998 intitulată „Declaraţia asupra prevenirii şi eliminării diferendelor şi situaţiilor care pot ameninţa pacea şi securitatea internaţională şi rolul O.N.U în acest domeniu".

În plan internaţional se regăsesc convenţii în care distincţia pornită de la gravitatea stării conflictuale prezintă importanţă cu privire la procedurile ce vor fi folosite pentru soluţionare. Astfel, spre exemplu în cadrul Convenţiei de la Albufeira din 1998 cu privire la regimul de utilizare şi protecţie a fluviilor luso-hispanice este făcută o distincţie între dificultăţile uzuale generate de aplicarea convenţiei denumite de art. 22 pct.4 „probleme" şi diferendele propriu-zise denumite de art. 26 „litigii". În funcţie de această distincţie se poate vorbi de o fază preconflictuală şi una conflictuală. Competenţa de soluţionare a problemelor(faza preconflictuală) ivite cu ocazia aplicării acordului revine

**Extras din volumul: Gună, D. A. (2015).
Principii şi metode de rezolvare diplomatică a diferendelor internaţionale.
Iaşi, România: Lumen.**

potrivit art. 22 pct.4 comisiei tehnice. Aceste probleme uzuale pot fi abordate şi de celălalt organ Conferinţa Părţilor, organul suprem în aceeaşi fază preconflictuală. Astfel, potrivit art. 21.3, Conferinţa Părţilor se poate reuni pentru a analiza şi rezolva problemele pe care comisia tehnică nu le-a putut soluţiona.

În faza contencioasă se pot utiliza metodele politico-diplomatice clasice începând cu negocierile dar şi alte mijloace convenite de către părţi. Negocierile se pot desfăşura în cadrul comisiei tehnice şi/sau Conferinţei Părţilor. Dacă disputa are un pronunţat caracter tehnic se va apela la o comisie de anchetă.

Această abordare diferenţiată a problemelor de rutină apărute cu ocazia implementării convenţiilor în raport de diferendele propriu-zise o regăsim şi în unele convenţii multilaterale dar şi bilaterale din dreptul internaţional al mediului. Spre exemplu art. 13 din Convenţia-cadru a Naţiunilor Unite din 1992 asupra schimbărilor climatice, dispune că: „Conferinţa părţilor va studia, la prima sa sesiune, realizarea unui proces consultativ multilateral, la dispoziţia părţilor, la cererea acestora, pentru *reglementarea problemelor* referitoare la aplicarea convenţiei". Dispoziţii asemănătoare regăsim şi în art. 27 din Convenţia Naţiunilor Unite pentru combaterea deşertificării în ţările afectate grav de secetă şi/sau de deşertificare, în special în Africa [3]. Dintre acordurile bilaterale amintim dispoziţiile art. 13 şi 14 din Convenţia din

[3] Conform art. 27 intitulat „Măsuri pentru soluţionarea problemelor care privesc aplicarea convenţiei":
Conferinţa părţilor va examina şi va adopta procedurile şi mecanismele instituţionale pentru *soluţionarea problemelor care pot apărea în legătură cu aplicarea convenţiei.*

**Extras din volumul: Gună, D. A. (2015).
Principii şi metode de rezolvare diplomatică a diferendelor internaţionale.
Iaşi, România: Lumen.**

2002 dintre Guvernul României şi Guvernul Republicii Polone privind cooperarea în domeniul protecţiei plantelor.[4]

La nivel terminologic remarcăm şi utilizarea in unele acorduri a termenilor de „dezacord" sau „divergenţe". De exemplu Memorandumul de înţelegere dintre Ministerul Mediului şi Pădurilor al României şi Ministerul Mediului al Republicii Moldova privind colaborarea în domeniul protecţiei mediului, semnat la Bucureşti la 27 aprilie 2010 foloseşte în art. 8 termenul „divergenţe" iar în art. 8 din Acordul dintre Guvernul României şi Guvernul Republicii Turcia privind cooperarea în domeniul protecţiei mediului, semnat la Bucureşti la 10 septembrie 2001 este utilizat teremnul de „dezacord".

Există însă şi cazuri de acorduri în care se folosesc termeni diferiţi pentru stările conflictuale fără ca acest lucru să aibă consecinţe procedurale deosebite. Un exemplu este Convenţia din 1995 privind cooperarea pentru dezvoltarea durabilă a bazinului fluviului Mekong[5] care prevede la art. 18 lit. c printre funcţiile Consiliului este şi aceea de a rezolva orice problemă, divergenţă sau dispută în legătură cu acordul cu care este sesizat de către membrii Consiliului, ai Comitetului Reunit sau orice stat membru.

Noţiunea de diferend internaţional apare şi în jurisprudenţa internaţională fiind pentru prima dată definită de către Curtea Permanentă de Justiţie în speţa Concesiunile Mavrommatis din 1924 ca „fiind un dezacord asupra unei

[4] Astfel potrivit art. 13: „*pentru soluţionarea problemelor* privind implementarea prezentei convenţii autorităţile competente vor organiza, dacă este nevoie, consultări comune." Art. 14 dispune: „*Problemele litigioa*se care pot apărea în aplicarea prezentei convenţii trebuie rezolvate de părţile contractante prin negocieri directe, în spiritul avantajului reciproc".

[5] Ne vom referi în continuare la această convenţie sub denumirea Convenţia privind Mekongul (1995).

**Extras din volumul: Gună, D. A. (2015).
Principii şi metode de rezolvare diplomatică a diferendelor internaţionale.
Iaşi, România: Lumen.**

probleme de drept sau de fapt, o opoziţie de teze juridice sau de interese între două state". Pornind de la acest înţeles al noţiunii de diferend Curtea Internaţională de Justiţie a fost confruntată în multe cazuri cu problema existenţei sau inexistenţei unei dispute, în funcţie de care îi este sau nu angajată competenţa de soluţionare[6]. Instanţa a statuat că pentru a fi în faţa unei dispute trebuie stabilită opoziţie clară a unui stat faţă de pretenţiile altui stat, neînsemnând că trebuie să existe neapărat dezbateri contradictorii între cele două. Existenţa unei dispute este o chestiune de determinare obiectivă realizată de către instanţă pe baza dovezilor aduse de către părţi. Curtea a făcut referire la distincţia dintre diferend şi situaţie în avizul consultativ din iunie 1971 privind Consecinţele juridice pentru state determinate de prezenţa continuă a Africii de Sud în Namibia, însă de a lungul activităţii sale nu a accentuat această diferenţiere.

1.1.2. Importanţa distincţiei dintre diferend politic şi diferend juridic respectiv diferend internaţional şi diferend intern

Referirea la diferendul politic şi cel juridic este făcută în Carta O.N.U în art. 36.3 care stabileşte că, atunci când Consiliul de Securitate face recomandări cu privire la rezolvarea unor diferende va tine seama şi de faptul că, în general, diferendele de ordin juridic trebuie sa fie supuse de

[6] Dintre speţele în care s-a ridicat problema stabilirii existenţei unui diferend amintim cu titlu exemplificativ: Interpretarea Tratatelor de pace cu Bulgaria, Ungaria şi România din 1950, speţa privind Timorul de Est dintre Australia şi Portugalia din 1990, Problema interpretării şi aplicării Convenţiei de la Montreal din 1971 în incidentul aerian Lockerbie din 1998 etc.

**Extras din volumul: Gună, D. A. (2015).
Principii şi metode de rezolvare diplomatică a diferendelor internaţionale.
Iaşi, România: Lumen.**

părți Curții Internaționale de Justiție, in conformitate cu dispozițiile Statutului Curții. Articolul 36.2 din Statutul Curții Internaționale de Justiție reia această referire stabilind că statele pot recunoaște oricând jurisdicția Curții pentru toate diferendele de ordin juridic având ca obiect:

a. interpretarea unui tratat;

b. orice problema de drept internațional;

c. existenta oricărui fapt care, daca ar fi stabilit, ar constitui încălcarea unei obligații internaționale;

d. natura sau întinderea reparației datorate pentru încălcarea unei obligații internaționale.

Deși, Curtea s-a pronunțat de mai multe ori cu privire la implicațiile acestei distincții asupra propriei competențe, afirmând că niciodată nu se va eschiva de la a examina o afacere pentru simplul motiv că are implicații politice, dispozițiile Cartei dau posibilitatea în mod excepțional controlului politic asupra celui juridic. Astfel, art. 94 stabileşte obligația statelor membre de a se conforma cu hotărârile CIJ iar în alin.2 se stabileşte că dacă un stat nu respectă o asemenea hotărâre Consiliului de Securitate poate, în caz că socoteşte necesar, să facă recomandări sau să hotărască măsurile de luat pentru aducerea la îndeplinire a hotărârii. Din exprimarea textului reiese posibilitatea Consiliului de a refuza luarea unor măsuri dacă consideră că nu este cazul sau de a stabili alte măsuri pentru aducerea la îndeplinire a hotărârii. Luarea unor măsuri pentru a asigura supremația domniei dreptului astfel cum a fost stabilită de către Curte poate fi paralizată prin exercitarea dreptului de veto din rațiuni politice. Ca atare, teoretic distincția dintre aspectul politic şi cel juridic poate avea o anumită însemnătate cu privire la modul de soluționare a unui diferend.

Extras din volumul: Gună, D. A. (2015).
Principii şi metode de rezolvare diplomatică a diferendelor internaţionale.
Iaşi, România: Lumen.

Natura unei dispute este generată de tipul de pretenţie afirmată şi de argumentele invocate în sprijinul acesteia.[7] O dispută va fi juridică dacă pretenţia se bazează pe dispoziţiile unui tratat sau ale altui izvor al dreptului internaţional. Uneori în practica instanţelor internaţionale natura legală a unei dispute este contestată pe motivul existenţei unui context politic complex care influenţează apariţia disputei. În speţa ocupării ambasadei americane de la Teheran din 1980, Iranul a invocat că plângerea înaintată Curţii reprezintă numai un aspect marginal al unei situaţii politice mult mai complexe dintre cele două state. Instanţa a respins argumentul arătând că, prin însăşi natura lor, disputele juridice dintre state apar în contextul politic al relaţiilor dintre acestea, adesea fiind unul dintre multele elemente ale unei dispute politice mai ample. Acest lucru nu este de natură a împiedica rezolvarea judiciară a pretenţiei legale invocate de statul reclamant.

[7] Denisa Barbu, *One of the important roles of international judicial act in the process of maintaining international peace and security*, Agora International Journal of Juridical Sciences, vol 8, no 4, 2014, p. 2, disponibil http://univagora.ro/jour/index.php/aijjs/index

**Extras din volumul: Gună, D. A. (2015).
Principii şi metode de rezolvare diplomatică a diferendelor internaţionale.
Iaşi, România: Lumen.**

Continuarea acestui volum o puteţi lectura achiziţionând volumul de pe

www.edituralumen.ro

www.lumenpublishing.com

sau din librăriile noastre partenere.

Rezolvarea diferendelor internaţionale prin mijloace politico-diplomatice reprezintă o problemă de actualitate a zilelelor noastre deşi, unele metode aparţin unei cutume mai îndelungate. Realitatea internaţională contemporană ne demonstrează prin numărul crescut de diferende inter-statale dar mai ales intra-statale că rezolvarea paşnică a diferendelor este încă un deziderat pentru comunitatea internaţională. Asistăm la o creştere importantă a conflictelor interne, de multe ori motivate etnic sau relegios, fapt ce ridică noi provocări cu privire la intervenţia eficientă a comunităţii internaţionale pusă în faţa unor probleme complexe cu privire la respectarea unor valori fundamentale precum pacea şi securitatea internaţională, protecţia drepturilor omului, integritatatea teritorială. Conflictele din Siria, Libia, Ucraina exemplifică din păcate aceste realităţi internaţionale. De asemenea, statele se confruntă cu probleme dificile ridicate de exploatarea unor resurse transfrontiere şi în acelaşi timp necesitatea ocrotirii mediului, amplificate şi de criza economică încă actuală. Metodele diplomatice de soluţionare a diferendelor trebuie să răspundă acestor provocări ale realităţilor contemporane şi în perspectivă, statele trebuie să-şi adapteze arsenalul diplomatic la diferende şi pericole noi, de o complexitate crescută cum sunt de exemplu, cele de mediu, nucleare.

În acest context lucrarea noastră doreşte să relifeze utilitatea metodelor diplomatice dar şi să surprindă abordarea statelor în acest domeniu atât din punct de vedere convenţional dar şi practic. În demersul nostru am considerat util să prezentăm semnificaţiile principiului soluţionării paşnice a diferendelor internaţionale, accentuând obligaţiile care decurg din acesta. Interpretarea corectă a conţinutului juridic al principiului ne conduce la concluzia de actualitate conform căreia statele au obligaţia rezolvării paşnice nu numai a diferendelor interstatale dar şi a celor interne.

Autorul

ISBN 973-166-400-9
9789731664002

EDITURA LUMEN
în elita editurilor românești